

SEYYİD YAHYÂ-Yİ ŞİRVÂNÎ VE KISSÂ-I MANSÛR*

Güngör LEVENT MENTEŞE**

Öz

XV. yüzyılın önemli Şeyhlerinden biri olan Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî Azerbaycan ve Anadolu sahasının etkin şahsiyetlerdendir. Halvetî tarikatının sistemli bir hale gelmesinde ve günümüze kadar halen işlevini devam ettirmesinde Seyyid Yahyâ'nın büyük etkisi olmuştur. Tasavvufa dair birçok eser meydana getiren Seyyid Yahyâ'nın çalışmalarında rumuzlar hâkimdir. Mutasavvıf bir şair olarak ün kazanan Yahyâ-yi Şîrvânî'nin şiirlerinde eğitici ve öğretici konular yer almaktadır. Arif, âlim ve şair olan Şeyh Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî'nin hayatı, tarikatı ve eserleri tanıtıldıktan sonra *Kıssâ-i Mansûr* adlı eserinin neşri ve çevirisine bu makalede yer verilmiştir.

Anahtar Kelime: Şîrvânî, hayatı, tarikatı, eserleri, *Kıssâ-i Mansûr*

SAYYID YAHYÂ-Yİ SHIRVANI AND HIS WORK KISSÂ-I MANSÛR

Abstract

Sayyid Yahyâ-yi Shirvani, who was one of the important sheikhs of the 15th century, is one of the most efficient characters in Azerbaijan and Anatolia. Sayyid Yahyâ had a crucial effect for the sect of Halvetî to become systematic and to maintain its function until today. Pseudonym dominates in the works of Sayyid Yahyâ, who creates many works related to Sufism. Yahyâ-yi Shirvani, who became famous as a Sufi poet, mentioned educational and didactic subjects in his poems. The life, the sect, the works of Sayyid Yahyâ-yi Shirvani, who was intellectual, wise man and poet, were introduced and the criticism and translation of his work called *Kıssâ-i Mansûr* were presented in this article.

Keywords: Shirvani, Shirvani's life, Shirvani's sect, Shirvani's works, *Kıssâ-i Mansûr*

* Bu çalışma, yazarın “Yahyâ-i Şîrvânî'nin Farsça Eserleri (beyânu'l-ilm, kıssa-i mansûr, gazeliyyât)” (Kırıkkale Ü., SBE, Kırıkkale, 2018) adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, e-posta: gungorlevent49@windowslive.com

Giriş

Günümüze kadar isimleri süregelen tarikatların büyük bir bölümü, isimlerini kurucularının adlarından veya nisbelerinden almışlardır. Halvet, “Tasavvufta, günahlardan kaçınmak, ibadetle daha çok meşgul olmak için ıssız yerlerde yaşamayı tercih etmek”¹ anlamında kullanılmıştır. Halvetiyye'nin ilk şeyhi ve kurucusu Ebû Abdullâh Sirâceddîn Ömer b. Ekmeleddîn el-Halvetî (ö. 750/1350)'dir. Ebû Abdullâh Sirâceddîn, Lahcan'da doğmuş ve daha sonra Hâzerm'e giderek Şeyh Ahî Muhammed b. Nûru'l-Halvetî'ye intisab etmekle birlikte Şeyh Ahî Muhammed'in ölümünden sonra postnişinlik makamına geçmiştir.² Bütün tarikatlarda olduğu gibi “halvete çekilme”, Halvetî tarikatı içinde önem arz etmektedir. Ebû Abdullâh Sirâceddîn Ömer b. Ekmeleddîn, halvete kalmayı kendisine bir ilke edindiği için tarikatın adı “Halvetiyye” olarak zikredilmiştir.³ Halvetiyye tarikatının silsilesi; Ebû Abdullâh Sirâceddîn Ömer'in hayata gözlerini kapamasının ardından, Şeyh Ahî Mîrem el- Halvetî,⁴ Şeyh İzzeddîn Türkmânî,⁵ Şeyh Sadreddîn Hıyavî ve Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî olarak sıralanmaktadır. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin Anadolu'ya öğrencilerini göndererek tarikatın yayılmasında büyük bir katkısı olmuştur. İncelediğimiz kaynaklarda Seyyid Yahyâ'nın on bine yakın öğrencisinin bulunduğunu ve bunlardan üç yüz altmışının halifelik elde ettiği nakledilmektedir.⁶ Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî'ye mürid olmak için Anadolu'dan Bakü'ye gelen Muhammed-i Erzincanî (ö. 879/1474), Mollâ Ali Halvetî (ö. 867/1463), Dede Ömer-i Rûşenî (ö. 892/1486) ve Habib-i Karamanî (ö. 902/1496)'dir. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin isteği üzerine Anadolu'da Halvetiyye tarikatını yaymak için tekrar Anadolu'ya dönüp görevlerini icra etmişlerdir. Bu değerli şahısların yardımlarıyla az bir zamanda geniş kitlelere kadar ulaşılmış ve Halvetîlik Anadolu'daki en yaygın tarikatlardan biri olmuştur. Halvetî tarikatı İzmir, Afyon, Karaman, Erzincan, Amasya ve Kastamonu gibi birçok ilde etkin bir hale gelmiştir. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin adı Azerbaycan sınırları dışında Anadolu, Tebriz, Hicaz, Yemen, Tunus, Cezayir, Fas, Balkanlar, Kudüs, Gazze, Bağdat, Kâbe, Suriye, Mısır, Kahire, Şam, Trablusgarp, Afrika, Habeşistan ve Güney Asya ülkelerine kadar ulaşmaktadır. Halvetiyye tarikatı XV. asrın sonlarına doğru çeşitli şubelere ve kollara ayrılmıştır.

1-Ruşeniyye Kolu (Dede Ömer-i Rûşenî - ö. 892/1486)

2- Cemaliyye Kolu (Şeyh Mehmet Çelebi Cemalî - ö. 899/1494)

3- Ahmediyye Kolu (Ahmed Şemseddîn-i Marmaravî - ö. 910/1504)

4- Şemsiyye Kolu (Şeyh Şemseddîn Ahmed-i Sivasî - ö. 1006/1597)

1. SEYYİD YAHYÂ-Yİ ŞİRVÂNÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

Yahyâ-yi Şîrvânî'nin tam adı, Şeyh es-Seyyid Celâleddîn Yahyâ b. es-Seyyid Bahâuddîn eş-Şîrvânî el-Baküvî'dir.⁷ Şîrvan'a bağlı Şemahi'de doğup büyüdüğü için Şîrvânî ve Şemahi diye, daha sonra Bakü'ye göç etmesi ve kırk yıl bu şehirde yaşayıp yine bu şehirde vefat etmiş olmasından dolayı Baküvî diye anılmıştır. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin eserlerinde Şîrvânî ve Baküvî nisbeleri bulunmamaktadır. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin, Seyyid lakabını kullanmış olması ailesinin Peygamber soyundan geldiğine dayanmaktadır. Yahyâ-yi Şîrvânî, eserlerinde Peygamber soyundan geldiğini ve Seyyid olduğu ibaresini öne çıkarmaktadır. Gazellerinin tümünde ve *Menâkıb-i Emîru'l-Mü'minîn Âli* adlı eserlerinde “Seyyid” mahlasını kullanmış olduğu görülmektedir. *Keşfu'l kulûb*,⁸ *Esrâru'l vudû ve's salât*,⁹ *Rumûzu'l işârât*¹⁰ adlı nesir eserlerin sonunda Yahyâ-yi Şîrvânî, adını ayrıca “Yahyâ el-Hüseynî” olarak kaydetmiştir.

1 Süleyman Uludağ, “Halvet”, *DİA*, İstanbul, C XV, 1997, s. 386.

2 Cemaleddîn Mahmud el-Hulvî, *Lemezât-ı Hulviyye*, Haz. Mehmet Serhan Tayşi, Semerkand, İstanbul, 2013, s. 338.

3 Hulvî, *Lemezât*, s. 340

4 Hulvî, *Lemezât*, s. 349.

5 Hulvî, *Lemezât*, s. 359.

6 Abdurrahmân-i Câmâ, *Nefahâtu'l-Uns*, Haz. Lamî Çelebî, Emek Matbaası, İstanbul, 1980, s. 575, Taşköprüzâde, *eş-Şakâiku'n-Nu'mâniyye*, Haz. Mehmed Mecdî, Darü't- Tibaatü'l-amiye, İstanbul, 1853, s. 287; Mustafa Nazmî Efendi, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat*, Haz. Osman Türer, 2. Baskı, İnsan Yayınları, İstanbul, 2011, s. 83

7 Sadık Vicdanî, “Seyyid Yahyâ Şîrvânî”, *Tomâr-ı Turuk-ı Aliyye'den Tarikatlar ve Silsileleri*, Haz. İrfan Gündüz, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 176.

8 Yahyâ-yi Şîrvânî, Manisa Ktp, No 2906, *Keşfu'l kulûb*, yz., yp. 31b

Seyyid mahlasını kullanmış olduğu gazelinden bir örnek beyit ise şöyledir:

سرّ این راز کشفِ سید شد   زان مکانش به لا مکان افتاد

*Bu sırrın sırrı Seyyid'e ifşa olunca Seyyid, o mekânından yokluk mekânına geçti.*¹¹

Yahyâ-yi Şîrvânî, *Kissâ-i Mansûr* adlı eserinde “Yahyâ” ismini zikretmiştir. Ancak var olan diğer eserlerinde “Yahyâ” adı yer almamaktadır.

خمش یحیی که تو اسرار مردان   که نتوان گفت یکی را از هزاران

*Sus, Yahyâ Hak erlerinin sırlarının binde birini söyleyemez.*¹²

Yahyâ-yi Şîrvânî, *Fî salavâtü'n-Nebî* adlı eserinde yine “Yahyâ-yi Hâşimî” olarak kendisini anmıştır. Yahyâ-yi Şîrvânî, “Hâşimî” nisbesini eserinde kullanmış olmasının sebebi Hz. Peygamber ile aynı soydan olduğunu tekrar tekrar vurgulamaktadır.

یحیی هاشمی بی عمل و مفلس و پیر   مانده در روز و شبان در بی غم هاش اسیر

*Yahyâ-yi Hâşimî, işsiz, çaresiz ve yersiz. Gece gündüz gamların esiri olmuşsun.*¹³

Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî, Azerbaycan sınırları içerisinde bulunan Şirvan vilayetinin Şemahî¹⁴ (شماخی) nahiyesinde zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin hangi tarihte doğduğuna dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Yahyâ-yi Şîrvânî, *fî beyân'u-l ilm* başlıklı şiirinin yüz on üç no'lu beytinde “Yaşın seksene ulaştığı halde doğru söylemezsin. İçin tuzak ve hileyle doldu” yaşının 80 olduğuna dair bilgi vermektedir. I. Halilullah Han, Seyyid Yahyâ'dan Fatıha suresinin 6. ayetinde geçen “Bize doğruyu göster” manasını açıklamasını istemiştir.¹⁵ Yahyâ-yi Şîrvânî de *Rumûz'u-l işârât*¹⁶ adlı eserini bu istek üzerine kaleme almıştır ve bitiş kısmında da eseri 837/1434 tarihinde yazdığını kaydetmiştir. Son olarak da Nazmi Efendi Yahyâ-yi Şîrvânî'nin kırk yıldan fazla Bakü'de yaşadığını ve yine Bakü'de vefat ettiğini eserinde aktarmıştır.¹⁷ Adı geçen bu kaynaklardan faydalanarak Yahyâ-yi Şîrvânî'nin Bakü'ye 830/1426'lı yıllarda geldiğini ve yine 870/1466'de vefat ettiği açığa çıkmaktadır. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin XIV. asrın sonlarında veya XV. asrın başlarında doğmuş olma ihtimalini desteklemektedir. Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî, ilim tahsilini doğup büyüdüğü şehir olan Şemahî'deki tekke ve medreselerde çağının en değerli hocalarından dersler almıştır. Seyyid Yahyâ *Şifâ'ul-esrâr* adlı eserinde hocalarından bahsetmektedir. *Şeyhu'l-Ahsiketî, Mevlânâ el-Gerderî, Mevlânâ Tâceddîn, Mevlânâ Kutbeddîn es-Serâbî* adlı hocalarından hadis, tefsir, kelam ve fıkıh derslerinin yanı sıra Arapça, Farsça, mantık, edebiyat gibi kaynak dersleri de almıştır. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin Farsça eserlerinde geçen Arapça kelimeler ve cümlelerin varlığının yanı sıra Arapça yazmış olduğu eserleri de şairimizin iyi bir eğitim aldığına yansıtılmaktadır.

Yahyâ-yi Şîrvânî'nin çocukluğundan itibaren tasavvufa meylinin olması¹⁸ tarikata yönelmesine sebep olmuştur. Tarikata katılışının ilk dönemlerinde babası Yahyâ-yi Şîrvânî'yi engellemek istemişse de başarılı olamamıştır. Bununla ilgili bir menkıbe zikredilmektedir.¹⁹ Hatta babası da sonradan tasavvufa yönelmiştir.²⁰ Yahyâ-yi Şîrvânî'nin Şeyh Sadreddîn'e neden intisab etmiş olduğu ile ilgili bir menkıbe nakledilmektedir.²¹ Yahyâ-yi Şîrvânî, Şeyh Sadreddîn'in hem

9 Yahyâ-yi Şîrvânî, Manisa Ktp, No 2906, *Esrârü'l vudû ves salât*, yz., yp. 46b

10 Yahyâ-yi Şîrvânî, Manisa Ktp, No 2906, *Rumûzu'l işârât*, yz., yp. 53a

11 Yahyâ-yi Şîrvânî, Manisa Ktp, No 2906, *Gazelîyât*, yz., yp. 201a/9

12 Yahyâ-yi Şîrvânî, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi (IÜMK) FY 954 (Halis Ef 8194), *Kissâ-i Mansur*, yz., yp. 100a/68

13 Yahyâ-yi Şîrvânî, Manisa Ktp, No 2906, *Fî salavâtü'n-Nebî*, yz., yp. 194a/1

14 Lamî Mahmud Çelebî, *Nefâhât Tercümesi*, 974, s. 574; Hulvî, *Lemezât*, s. 380; Taşköprüzâde Usameddîn Ahmed bin Mustafâ, *Şekâik-i numânîyye*, 1558, s. 287; Muhammed Ali Terbiyet, “*Seyyid Yahyâ Şîrvânî*”, *Danışmendân-i Azerbaycan*, Matbaa-i Meclis, Tahran, 1314, s. 400.

15 Yahyâ-yi Şîrvânî, Manisa Muradiye Ktp. 2906, *Rumûzu'l işârât*, yz., yp. 47b

16 İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi FY 954 (Halis Ef 8194), *Rumûzu'l işârât*, yz., yp. 19a.

17 Mustafâ Nazmî Efendi, “*Seyyid Yahyâ Şîrvânî*”, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat*, s. 258.

18 Hulvî, *Lemezât*, s. 380.

19 Hulvî, *Lemezât*, s. 380.

20 Lamî Çelebî, *Tercüme-i Nefâhâtü'l Uns*, s. 575; Taşköprüzâde, *eş-Şakâku'n-Nu'mânîyye*, s.287; Hulvî, *Lemezât*, s. 383-384; Mustafâyeva, “*Seyyid Yahyâ Bakuvî Ardıcılıarı ve Tatlıkatçıları*”, *Uluslararası Seyyid Yahyâ Şîrvânî ve Halvetilik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s.213.

21 Hulvî, *Lemezât*, s. 381.

şer'i hem de ilmi birikiminden faydalanmıştır ve şeyhinin kızıyla da evlenmiştir. Şeyh Sadreddîn dergâhta bulunan bütün dervişlere bu dünyadan ebedi istikamete göç ettikten sonra yerine Yahyâ-yi Şîrvânî'nin geçmesini istediğini söylemiştir. Ancak dervişler Şeyh Sadreddîn'in ölümü üzerine Pîrzâde'yi, şeyh olarak kabul etmişlerdir. Yaşanan bu olaylar neticesinde de Yahyâ-yi Şîrvânî otuzlu yaşlarında "sırr-ı esma" dua kitabı ile Şîrvan eyaletinin Şemahi nahiyesine oradan da Bakü'ye intikal etmiştir.²² O dönemde Şîrvanşahlar devletinin başında Halilullah İbrahim Han (820-869/1417-1465) bulunmaktaydı. Halilullah Han, tasavvufa ve din âlimlerine önem veren bir kişi olduğundan dolayı Yahyâ-yi Şîrvânî'nin, Şîrvan'a gelmesini istemiş ve yine onun için de sarayın bitişiğindeki Keykubad Mescidini inşa ettirip ona tahsis ettirmiştir. Kaynaklar ittifakla Yahyâ-yi Şîrvânî'nin güzel ahlakını, üstün niteliğini, tasavvufa olan meyli ve kanaatkâr bir âlim olduğu üzerinde durmaktadır.²³ Seyyid Yahyâ'nın göze çarpan bir fiziğe ve simaya sahip olduğu hatta hücrelerinde halvette kalıp da kırk gün sonra dışarı çıktığında nurani bir yüzünün olduğu zikredilmiştir. Yahyâ-yi Şîrvânî'ye biat eden Şeyh Mansûr Efendi: "Şeyhinin Halvetini her yirmi bir günde bir kere tekrarladığını ve hatta bir tarihte onunla birlikte erbaine girdiğini ve on iki günde bir bu erbaini tekrarladığını ve sadece üç defa iftar ettiğini"²⁴ belirtmiştir. Denilebilir ki Yahyâ-yi Şîrvânî bedeninin arzularından ve maddi tutkularından arınmış bir Hakk yolcusudur.

Yahyâ-yi Şîrvânî; arif, âlim ve âşık gibi vasıflara sahip olan bir şairdir. Yahyâ-yi Şîrvânî şiirlerini incelediğimizde sade ve sürükleyici bir üslup hâkim olmakla birlikte ilmi, felsefi, içiçe girmiş yapılar yer almaktadır. Şiirleri eğitici, öğretici, tasavvufi, etkileyici ve mana yüklü mısralardan oluşmaktadır. Nazım ve nesir eserler meydana getirmiştir. Şiirlerini okuyucuyu da içine alacak şekilde soru cevap şeklinde yazmıştır. Seyyid Yahyâ'nın eserlerindeki asıl tema ilahi aşk'tır. Yahyâ-yi Şîrvânî'ye ait olan bu değerli eserler, okuyan kişilerin iç dünyalarında yolculuk yaptırmakla birlikte Hakk'a ulaşma yolunda da rehberlik etmektedir. Türkçe, Arapça ve Farsça eserler kaleme almıştır. Yazmış olduğu nazım ve nesir eserlerinde tefsir, hadis, kelam, fıkıh ve diğer ilimlerden de faydalandığı aşikârdır. Eserlerinde Peygamber'i ve dört halifeyi sırayla yâd ettiği ve onlara nice güzel methiyelerde bulunduğu görülmektedir.

1.2. Ailesi

Kaynaklar ittifakla Seyyid Yahyâ'nın soyunun yedinci İmam Mûsa Kâzım'a²⁵ (ö. 183/800) kadar uzandığını vurgulamaktadır. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin babası Seyyid Behâuddîn, Şîrvan Sultanı Halilullah Han'ın (ö. 870/1426) hükümdarlığı zamanında Nakîbü'l-eşrâf²⁶ vazifesini icra etmektedir.²⁷

Ailesi hakkında var olan malumatlarda da üç oğlu olduğu belirtilmektedir. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin ebedi hayata göç etmesinden sonra yerine büyük oğlu Pîrzâde Fethullâh geçmiştir. Ancak Seyyid Yahyâ'nın halifesi olan Şeyh Pîr Şükrullâh (ö. 878/1473) ile oğlu arasında postnişinlik için tartışma yaşanmış ve Pîrzâde'nin ani ölümü sonucunda Pîr Şükrullâh şeyhlik makamına geçmiştir.²⁸ İkinci oğlunun isminin de Emîr Gülle olduğu zikredilen bir menkıbeden öğrenilmektedir.²⁹ Küçük oğlu Şeyh Nasrullâh, Kırım Han'ının davetine icap edip Kırım'a giderek Nakîbü'l-eşrâflık görevini kabul etmiştir. Şeyh Nasrullâh, Halvetîliğin Kırım da yayılmasında etkin bir rol üstlenmiştir.³⁰ Eldeki kaynaklarda Şeyh Nasrullâh'ın Kırım'a 16.yy'da gittiği ifade edilmektedir.

22 Hulvî, *Lemezât*, s. 384; Meryem Mustafâyeva, "Seyyid Yahyâ Bakuvî Ardıcıları ve Tatkiatçıları", *Uluslararası Seyyid Yahyâ Şîrvânî ve Halvetilik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 211.

23 Taşköprüzâde, *eş-Şakâku'n-Nu'mâniyye*, 1558, s. 287

24 Hulvî, *Lemezât*, s. 382.

25 Mustafa Öz, "Musa el- KAZİM" *DİA*, XXXI. Cilt, 2006, s. 219-220.

26 M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarihi Deyimleri Sözlüğü*, II. Cilt, Meb, İstanbul, s. 647.

27 Hulvî, *Lemezât*, s. 380; Sadık Vıodanî, *Tomâr-ı Turuk-ı Aliyye'den Tarikatlar ve Silsileleri*, s. 178; Meryem Mustafâyeva, "Seyyid Yahyâ Bakuvî Ardıcıları ve Tatkiatçıları", *Uluslararası Seyyid Yahyâ Şîrvânî ve Halvetilik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 211.

28 Lamî Çelebî, *Tercüme-İ Nefahâtu'l Uns*, s. 576; Hulvî, *Lemezât*, s. 388.

29 Hulvî, *Lemezât*, s. 386.

30 Mehmet Rıhtım, "Seyyid Yahyâ Şîrvânî", *DİA*, C 43, s. 265.

1.3. Vefatı

Kaynaklarda Yahyâ-yi Şîrvânî'nin vefat tarihi ile ilgili farklı malumatlar yer almaktadır. Seyyid Yahyâ'nın vefat tarihini, Lamî ve Taşköprüzâde 868–869/1463–1464)³¹ buna karşın Sadık Vicdanî ve Bursalı Mehmet Tâhir 862/1457³², Hulvî ise 870/1466³³ eserlerinde yazmışlardır. Kaynaklarda geçen bu menkıbeye göre, “Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî'ye ömrünün uzun olması için dua edenlere, siz Halilullah İbrahim Han'a dua edin. Zira benim ömrüm onun ömrüne bağlıdır” diye söylemekte ve yine aynı menkıbede Yahyâ-yi Şîrvânî'nin vefat tarihi Halilullah İbrahim Han'ın vefatından dokuz ay sonra olduğu ilave edilmektedir.³⁴ Yahyâ-yi Şîrvânî'nin 870 Ramazan (1466 Nisan-Mayıs) ayında vefat ettiği açığa çıkmaktadır.³⁵ Hulvî, Çelebî Halife'nin Yahyâ-yi Şîrvânî'yi görmek için çıktığı yolda Erzincan'da Şey Pîr Muhammed ile karşılaştığını ve Şey Pîr Muhammed'in de Çelebî Halife'ye artık Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî'nin çok yaşlandığını ve yakın bir zamanda ömrünün tamam olabileceğini söylemiştir. Bu aldığı bilgi üzerine Çelebî, Şîrvân eyaletinin merkezi Bakü'ye hemen gitmişse görememiş ve onun vefat ettiği haberini almıştır.³⁶

نگویى راست عمرت شد به هشتاد درونت پرز مکر و حيله افتاد³⁷

“Yaşın seksene ulaştığı halde doğru söylemezsin. İçin tuzak ve hileyle doldu”.

Yahyâ-yi Şîrvânî, *fî beyân'u-l ilm* adlı nazım eserinde yaşının artık seksen olduğunu beyan etmektedir. Bu bilgi Seyyid Yahyâ'nın 870/1466 tarihinde vefat etmiş olduğunu ispatlamaktadır. Şah Kara Halil'in Şîrvan iline, Sultan Hüseyin Baykara'nın Horasan'a ve Sultan II. Mehmed Han'ın Rum'a hâkim oldukları dönem bu Seyyid Yahyâ'nın vefat tarihine denk gelmektedir.³⁸

Şeyh Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî'nin kabri Bakü'de meclisin kible tarafındaki türbe içerisinde bulunmaktadır. Türbe günümüze kadar korunmuş ve hâlihazırda Şîrvânşâhlar Saray'ı müzesi içerisinde yer almaktadır.³⁹

1.4. Eserleri

Yahyâ-yi Şîrvânî'nin eserlerinde yer alan temalar: Saliğin hallerinin açıklanması, niyet, tövbe, irade, sabır, dua, nefis, tevekkül, ibadet, şevk, vahdet, keşif, ayne'l-yakin, fakr'ü-fena, kalbin tasavvuftaki yedi merhalesi. Allah'ı tanımak ve Allah'ın sıfatları anlatılmaktadır. Fatıha süresinin ilk dört ayetinin tefsiri; Hz. Muhammed'e salat ve selam'ın önemi, dört halifeye övgüler, ilahi aşk ve ilmin değeri gibi konular yer almaktadır. Şîrvânî, ilme âşık bir Hakk yolcusudur. Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî, 22 eser kaleme almıştır.

Türkçe Kaleme Almış Olduğu Eser

Şifâu'l-esrâr

Arapça Kaleme Almış Olduğu Eserler

Virdü's-settâr, Kitâbu'l-vudû, Esrârü't-tâlibîn, Meyâr-i tarikâ, Etvâr-i sebâ

Farsça Kaleme Almış Olduğu Eserler

Menâzilü'l-âşîkîn, Şerh-i merâtib-i esrâr-i kulûb, Risâle-i Etvârü'l-kalb, Fî beyânü'l ilm, Şerh-i esmâ'is semâniye umm'u-l-esma, Keşfu'l-kulûb, Rumûzu'l-işârât, Şerh-i Sualât-i Gulşen-i Esrâr, Gazeliyât, Risâle-i ma la budd-i batiniyye, Tasârrufât u mukaşafât, Acâyibu'l –kulûb, Fîs-salavatu'n-Nebi, Menâkibu'l-Müminin Ali Kerremallâhu Vechî, Mekârim-i ahlâk.

31 Taşköprüzâde, s. 288.

32 Sadık Vicdanî, *Tomâr-ı Turuk-ı Aliyye'den Tarikatlar ve Silsileleri*, s.179; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Amire, Ankara, 2009, s. 224.

33 Hulvî, *Lemezât*, s. 388.

34 Taşköprüzâde, s. 288; Lamî Mahmud Çelebî, *Tercüme-i Nefahâtu'l Uns*, s.575; Rıhtım, Mehmet, *Seyyid Yahyâ-i Baküvi ve Halvetilik*, Kısmet Matbaası, Bakü, 2005, s. 24.

35 Lamî Mahmud Çelebî, *Tercüme-i Nefahâtu'l Uns*, s. 575; Hulvî, *Lemezât* s. 387–388

36 Hulvî, *Lemezât*, s. 411.

37 Yahyâ-yi Şîrvânî, ÇorumKtp, No 2101, *Risâle-i fî beyân'u-l ilm*, yz., pp. 113b/10.

38 Hulvî, *Lemezât*, s. 387.

39 Tuğçe Tuna Kanar, “Köprülü Halveti Dergâhı”, *Bakü'den Balkanlar'a Halvetilik Sempozyum-1*, Tibyan yayıncılık, Manisa, 2015, s. 108.

Kıssâ-i Mansûr

Mutasavvıf bir şair olan Yahyâ-yi Şîrvânî'nin dilinden "ilahî aşk" unsurlarını içeren Kıssâ-i Mansûr adlı eser mesnevi tarzıyla kaleme alınmıştır. Yahyâ-yi Şîrvânî'nin Farsça eserleri arasında yer alan Kıssâ-i Mansûr başlıklı mesnevi 72 beyit olup, aruzun "mefailûn mefâilûn mefâilû" kalıbıyla yazılmıştır.

Yahyâ-yi Şîrvânî, Kıssâ-i Mansûr adlı eserinde güçlü bir anlatımın yanı sıra akıcı ve etkileyici bir dil kullanmıştır. Eser, şekil bakımından önemli bir özelliğe sahiptir. Durağan, gereksiz ve anlaşılması güç ifadeler metinde yer almaması sanat endişesi güdülmeden halka yönelik kaleme alındığının göstergesidir. Ancak yine de klasik şiirimizin edebi sanat ve hususiyetlerinin başarıyla uygulandığı nadir beyitleri de eserde yer almaktadır.

Hallac-i Mansûr adlı kişinin başından geçen ibret dolu hikâyeye sürükleyici bir üslupla anlatılmıştır. Eser konusu itibariyle orijinal bir yapıya sahiptir. Mesnevîde adı geçen şahsın mutlak güzelliğe yani Allah'a ulaşmanın zorlukları ile bu zorlu yolda yaşadıkları anlatılmaktadır. Hudâperest ve Maddeperest arasında geçen Hallac-i Mansûr ve Cellâd olayı münazara şeklinde anlatılmıştır. Hallac-i Mansûr'un yaşadığı dönemdeki insanların akıllarının maddeye meylettığı bundan dolayı da haklı haksız kavramını yapamadıklarını ve sarhoş olarak adlandırılan divanenin ise gerçekleri gördüğü vurgulanmaktadır. Yahyâ-yi Şîrvânî, Kıssâ-i Mansûr adlı eserinin 68 nolu beytinde kendisini hakir görmekte ve Hallac-i Mansûr'un yüceliğini vurgulamaktadır. "Sus, Yahyâ! Sen yiğitlerin sırlarının binde birini söyleyemezsin" diye bir ifade kullanmıştır. Şairimiz Vâmîk u 'Azrâ (Unsurî ö. 431/1039-40) adlı esere de çağrışım yapmaktadır. Bütün ayrıntılarıyla gözler önüne serilen bu olay okuyucunun zihninde açık ve net bir şekilde belirlenmektedir. Dilin bilinen ve kabul edilen kurallarına sadık kalınarak aktarılmışsa da Farsça metin neşri hazırlanırken imla hataları ile karşılaşmış ve eserde düzeltilmiştir.

Bulunan tek nüshası: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Fy.954/HE. 8194/11'dir. Bu yazmanın hususiyetleri: Yeni tarzda, siyah sırtı meşin cilt içinde, söz başları kırmızı, metin siyah mürekkep, 105 yaprak, ebadı 130X195 (80X144) cm, 19 satırlı, açık nesih bir hatla kaleme alınmıştır. İstinsah kaydı yoktur. Büyük bir olasılıkla XV-XVI. yüzyıla ait bir nüshadır. Mecmuada 13 eser yer almaktadır.⁴⁰

Bu eserin yer aldığı tek nüshadan yola çıkılarak, Yahyâ-yi Şîrvânî'nin Kıssâ-i Mansûr adlı eseri ele alınan çalışmada tespit edilmiş ve okuyucunun dikkatine sunulmuştur. Ele almış olduğumuz eserin müellifi Yahyâ-yi Şîrvânî'nin ülkemizde bugüne kadar tanıtılmamış olması üzüntü vericidir.

Kıssâ-i Mansûr ve Çevirisi

قصه منصور

(هجج : مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن)

1a	خلایق بی مہابا می زدند سنگ	دران ساعت کہ بر منصور یک رنگ
	همی خندید بر منصور بسیار	یکی دیوانہ آمد زیر آن دار
	بر آمد از دل دیوانہ فریاد	چو خنجر دید اندر دست جالاد
	یکی دل می نیبم شاد از تو	همی زد آہ و می گفت داد از تو
	برای سر بریدن کار می ساخت	چو دست و پای از منصور انداخت
	همی خندید و می زد دست بر دست	یکی قہقہہ زد ⁴¹ آن دیوانہ مست

⁴⁰ Ahmed Ateş, *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler*, s. 373.

⁴¹ قہقہہ زدن : قہقہہ زدن - اصل

- پس آنکه گفت ای جلاد کافر
 زبان بگشاد منصور از سردار
 چو اول آمدی در مجلس ما
 چه جای خنده باشد آن زمانی
 کنون قصد سرم کردست جلاد
 چو دست و پای من بپرید و افکند
 کنون قصد سرم کردست جلاد
 خبر ده زین چهار احوال خویشم
 زبان بگشاد آن مجنون گفتا
 چو اول پای دار تو رسیدم
 بخندیدم که با چندین خلیق
 که دیدست این که قصد خواجه خویش
 چنان پنداشتتم کین مردمان را
 به خود گفتم چه ابلوکیست منصور
 به آخر گشت معلوم که این جمع
 زمانی صبر کردم تا ببینم
 چو جلاد آمد و بر داشت خنجر
 نظر کردم به سوی آسمان من
 همی گفتم چو دیدم بر تو بیداد
 یکی هاتف مرا گفتا که خاموش
 کسی را زهره و یارا نباشد
 تفرج کن تصرف را رها کن
 چو دیدم دست و پای تو بریدند
 نمی پرسند ز تو قصد تو کردن
 دیگر باره بدیدم سوی عیوق
 خدا از بی جهت دیدم که آمد
- تو بسم الله گو و الله اکبر
 که ای دیوانه سرمست غدار
 بسی خندیدی بر ما بی مهابا
 که بگشند بی گناهی ناتوانی
 همی گویی⁴² که بسم الله کن یاد
 شدی شادان و گشتی نیز خرسند
 همی گویی دمی داری تو فریاد
 اگر مردی مزن زین پیش نیشم
 بگویم من جوابت یک به یک را
 بساطی بس به های و هوی دیدم
 چه خود را آشکارا کرد خالق
 کنند جمع غلامان کم اندیش
 تو گرد آورده ای منصور این جا
 که با گرمی هنگامست مغرور
 به زجرت از انالحق می کنند منع
 چگونه می شود احوالت این دم
 که بزد دست و پای تو سراسر
 مناجاتی بکردم در زمان من
 که از دست خدا فریاد فریاد
 زبان درکش بدین آتش مزن جوش
 مجال دم زدن اینجا نباشد
 تصرف را حوالت با خدا کن
 ز خون تو انالحق می شنیدند
 که با تیغت⁴³ ز نزد جلاد گردن
 که حالت عرضه دارم نزد معشوق
 به گرد دار تو طوفی بر آمد

⁴² گویی : گوی - اصل
⁴³ تیغت : تیغیت - اصل

- 35 همی گفنت او به گوش هوش جالاد
نظاره می کنم تا پیش محبوب
از انم خنده می آمد که آن یار
چه حالست این که کردست او زبونت
زبان بگشاد آن منصور مقطول
ترا آگه کنم زین حال آن دم
از انچه سرّ عشق عاشقان را
پس آنکه روی بر جالاد آورد
35 جوابش داد آن جالاد مغرور
بدو گفتا که می خواهم که حالی
سرش از تن ببریید و بینداخت
بدو گفتا که هان دیوانه بشتاب
35 زبان تا بود این سر می بگفتم
بدان کین دارد این بازار بغداد
همه ماایم خود را جلوه داده
منم جالاد آن شمشیر بران
کسی بر خویشتن گر می زند زخم
35 گهی من بنده بودم گه خداوند
گهی بودم سما و گاه ارضین
گهی باران و گاهی ابر باشم
گهی مرهم شوم گاهی خراشم
گهی معشوق کردم گاهی عاشق
35 گهی دیوانه گه هشیار گه مست
گهی در کعبه و گاهی به دیرم
گه دارد زهره ای یار ای گفتار
اگر من دیگرم منصور دیگر
- 2a مزن بی یاد ما شمشیر پولاد
چگونه جان دهد منصور مطلوب
همی گردد به گردن بر سر دار
همی بیند که می ریزند خونت
2a کایا دیوانه سرمست مقبول
که سر برزد مرا جالاد بی غم
کسی گوید که گردد بی سر و پا
که زودم سر بئر ای مرد بی درد
بگشتن چیست تعجیل تو منصور
نمایم من صفات نوالجالی
سوی دیوانه سر چون گوی می تاخت
رموز عشق را اکنون تو دریاب
چو سر عشق خود را می نهفتم
یکایک مردم غمگین و دل شاد
به هر رنگی که بین ایستاده⁴⁴
منم جانا که می بودم تن و جان
دگر درش کند بر خود کند رحم
گهی آزاد بودم گاه در بند
سبک روحم گهی و گاه و زمین
گهی هشیار و گه مدهوش باشم
گهی گویا و گه خاموش باشم
گهی عنرا شوم⁴⁵ گاه وامق
گهی بحریم و گه ماهی و گه شست
گهی شر می نمایم گاه خیرم
2b که گوید غیر ما خود هست دیار
چرا دردم نبود از زخم خنجر

⁴⁴ ایستاده : استاده - اصل
⁴⁵ شوم : شویم - اصل

- وگر خاکسـترم دریا بجوشـاند
60 وگر سر فتنه من بودم درین کار
خلاق گوش ها بئهاده بودند
که ناگه بی جهت نوری عیان شد
ندایی می شنیدند خلق از آن نور
چون آن دیوانه آن آواز 46 بشنید
65 همی زد نعره که ای معبود مطلق
میان خاک و خون چو مرغِ بِسْمِل
که ناگاهش ازین زندان رها شدند
خمش یحیی که تو اسرار مردان
مگر وقتی که بُگریزی ز مردم
70 ولی تا شیخ اسلامِ زمانی
رموزِ دوست هرگز را نیابی
خداوندا بده توفیقِ آنم
- به پیش خرقة من چون فروماند
چرا از جوش بُشـینم به یک بار
ز منصور آن سخن هامی شنودند
همو سر فتنه و فتنه نشان شد
که ماییم اصل و آب و خاکِ منصور
دمی بر خویشتن چون مار پیچید
مرا آگه کن از سرّ انالـحق
همی غلطید آن مجنون بی دل
به یک ساعت بدان دریا رساندند
که نَتوان گفت یکی را از هزاران
درین دریای بی پایان شوی گم
ز تو پیدا نگرده این نشانی
ز هر دو کون اگر تورو نتابی
که بار عشق با منزل رسانم

MANSÛR'UN HİKÂYESİ

- Halkın günahsız Mansûr 'a acımasızca taş attığı sırada
Darağacının altına bir divane geldi, Mansûr 'a çok güldü.
Cellâdın elindeki hançeri görünce divanenin gönlünden feryat yükseldi.
Aman senin elinden diyerek ah çekti. Senin elinden bir gönlü mutlu görmedim
5 Mansûr 'un elini, ayağımı kesip başımı kesmek için hazırlanırken
O sarhoş divane bir kahkaha attı; gülüyor ve alkışlıyordu.
(Divane)O halde ey kâfir cellat! Sen Bismillah ve Allah u Ekber de, dedi.
Mansûr, darağacının başında ey gaddar ve sarhoş divane diye söylendi.
Bizim meclisimize ilk geldiğinde alay edercesine bize çok güldün.
10 Güçsüz bir kişi günahsız yere öldürülürken gülmenin yeri midir?
Cellâdın başımı kesmeye kastettiği anda Bismillah'ı aklına getir, diyorsun.
(Cellâd) Elimi ve ayağımı kesip atınca neşelenip sevindin de!
Şimdi Cellâdın başımı kesmeye yeltendiği anda sen feryat et, diyorsun!

⁴⁶ آواز : اوز - اصل

Eğer adamsan o, beni kesmeden önce beni bu dört halden haberdar et.

15 O mecnun dile gelerek sana bir bir cevap vereyim, dedi.

Senin darağacının yanına ilk vardığımda bir kargaşadır almış yürümüş gördüm.

Böyle bir kalabalıkta Halık kendini nasıl belli eder diye güldüm.

Kıt düşünceli kölelerin efendilerine kastetmek için toplandığını kim görmüştür?

Bu halkı buraya Mansûr, sen toplamışsındır diye düşündüm.

20 Mansûr ne şaşkındır! diye kendi kendime söylendim. Zamanın şiddetine rağmen mağrurdur.

Bu kalabalığın seni Enelhaktan alıkoyarak incittiğini anladım sonunda.

Bu an ahvalinin nasıl olacağı aşikâr olana kadar bir vakit sabrettim.

Cellat gelip senin elini ve ayağını tamamen kesmek için hançeri alınca

Ben göğe doğru bakıp o an dua ettim.

25 Sana yapılan zulmü görünce Allah'ın elinden imdat imdat diyordum.

Bir hatif bana dedi ki: sus, ağzını kapat! Yangına körükle gitme!

Burada kimsenin yardıma cesareti, konuşmaya fırsatı olmaz.

Rahatla, mücadele etmeyi bırak. Mücadele etmeyi sen Allah'a bırak.

Senin elinin, ayağının kesildiğini gördüğümde senin kanından Enelhak nidası duyuluyordu.

30 Cellâdın kılıçla boynunu vurmaya neden kastettiğini sana sormadılar.

Bu kez maşuğun huzurunda halini ayyuka doğru arz ettiğini gördüm.

Allah'ın sebepsizce gelip senin darağacının etrafında tavaf ettiğini gördüm.

Cellâdın akıl kulağına diyordu. Bizi zikretmeden çelik kılıcını vurma.

Sevilen Mansûr'un nasıl can verdiğini mahubun yanında izledim.

35 O yar darağacının etrafında dolaşmaya başlayınca ondan dolayı gülmem geldi.

Bu ne haldir ki o seni tutsak ettirmiştir. Senin kanını döktüklerini de görüyor.

O katledilen Mansûr dilini açtı. "Ey sarhoş ve sevilen divane!"

Gamsız Cellâdın benim başımı neden kestiğini hemen sana anlatayım!

Çünkü âşıkların aşk sırrını başsız, ayaksız olan kişi söyleyebilir.

40 Sonra Cellâda döndü. Ey dertsiz adam hemen benim başımı vur!

O mağrur cellat "Ölmek için acelen nedir Mansûr" diye cevap verdi

Zülcelal'in sıfatlarını göreceğim bir hal istiyorum, diye ona cevap verdi.

Onun başını bedeninden ayırıp attı. Başı divaneye doğru top gibi yuvarlanıyordu.

Ona dedi ki: Ey divane acele et. Aşkın sırlarını şimdi sen anla.

45 Bu başta bu dil oldukça kendi aşkımı sır gibi saklayacağım, dedi.

Bil ki bu Bağdat pazarında gönlü üzgünler de vardır, mutlu olanlar da.

Biz insanlar kendimizi sade gibi gösteririz ancak renkten renge gireriz.

O keskin kılıçlı cellat benim. Ten de can da benim ey sevgili!

Bir kimse kendini yaralarsa artık onun derdi kendine yardımcı olur.

50 Bazen kuldum, bazen efendi; bazen özgürdüm, bazen mahpus.

Bazen gök bazen yer oldum. Bazen ruhum yüksekte bazen yerde oldu.

Bazen yağmur bazen bulutum; bazen aklım başımda olur, bazen aklım başımdan gider.

Bazen merhem olurum bazen yara, bazen konuşurum, bazen susarım.

Bazen maşuk olurum, bazen âşık; bazen Azra bazen Vamık oluruz.

55 Bazen divane, bazen uyanık, bazen sarhoş; bazen deniz bazen balık bazen oltayım.

Bazen Kâbe'de olurum bazen kilisede; bazen şer bazen hayır görünürüm.

Bazen konuşmaya cesareti olur. Yoksa bizden başka kim o kimsenin varlığını söyler.

Ben başkasıysam Mansûr da başkasıysa neden hançer yarasından ağrım oldu?

Eğer benim külüm denizi coştursa da benim hırkamın önünde nasıl aciz kalır.

60 Eğer bu işte fitne başıysam bir an dahi nasıl coşmadan otururum.

Halk, kulak kabartınca Mansûr 'un o sözlerini duydu.

Birden nedensiz bir nur ortaya çıktı. Hem fitnenin başıydı hem de fitne alameti idi.

Halk o nurdan Mansûr 'un aslı, suyu ve toprağı biziz diye bir nida işitti.

Divanenin kendisi o nidayı işittiği an yılan gibi kıvrıldı.

65 Ey mutlak İlah! Beni Enalhak sırrından haberdar et, diye nara atıyordu.

Bismil kuşu gibi toprak ve kan içinde o aşık mecnun yuvarlanıyordu.

Birdenbire bu zindandan kurtuldular. Bir anda o denize ulaştılar.

Sus, Yahyâ! Sen yiğitlerin sırlarının binde birini söyleyemezsin.

Ancak halktan kaçtığın zaman bu sonsuz denizde kaybolursun.

70 Ancak zamanın Şeyhülislamı bu nişanı sende bulamaz.

Her iki dünyadan da yüz çevirmedikçe dostun sırlarını asla bulamazsın.

Ey Allah'ım, o zaferi ver ki aşkın yüküyle menzile ulaşayım.

Kaynakça

- Abdurrahmân-i Câmî, *Nefehâtu'l-Uns*, Haz. Lamî Çelebi, Emek Matbaası, İstanbul, 1980.
- Ateş, Ahmed, *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1968.
- Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, Matbaa-i Amire, Ankara, 2009.
- Cemaleddin Mahmud el-Hulvî, *Lemezât-ı Hulvîyye*, Haz. Mehmet Serhan Tayşi, Semarkand, İstanbul, 2013.
- Kanar, Tuğçe Tuna, *Bakü'den Balkanlar'a Halvetilik Sempozyum-1*, Tibyan yayıncılık, Manisa 2015, s. 108.
- Muhammed Ali Terbiyet, "Yahyâ-i Şîrvânî", *Danişmendân-i Azerbaycan*, Matbaa-i Meclis, Tahran, 1314.
- Mustafa Nazmî Efendi, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat*, Haz. Osman Türer, 2. Baskı, İnsan Yayınları, İstanbul, 2011.
- Mustafayeva, Meryem, "Seyyid Yahyâ-i Baküvî Ardıcıları ve Tatkatçıkları", *Uluslararası Seyyid Yahyâ-i Şîrvânî ve Halvetilik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Eskişehir, 2013.
- Öz, Mustafa, "Mûsa el-KÂZİM" *DİA*, XXXI. Cilt, 2006, s. 219-220.
- Pakalın, M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II. Cilt, Meb, İstanbul, 1993.
- Rıhtım, Mehmet, *Seyyid Yahyâ-i Baküvi ve Halvetilik*, Kısmet Matbaası, Bakü, 2005.
- Rıhtım, Mehmet, "Seyyid Yahyâ-i Şîrvânî" *DİA*, XLIII. Cilt, s. 264-266.
- Sadık Vicdanî, *Tomâr-ı Turuk-ı Âliyye'den Tarikatlar ve Silsileleri*, Haz. İrfan Gündüz, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1995.
- Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî, *Külliyât*, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk No: 2101.
- Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî, *Külliyât*, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi FY 954/HE. 8194
- Seyyid Yahyâ-yi Şîrvânî, *Külliyât*, Manisa Muradiye Kütüphanesi, No: 2906
- Taşköprüzâde Ahmed, *Şakâiku'n-Nu'mâniyye*, Haz. Edirneli Mehmed Mecdî, Daru't-Tibaatu'l-amire, İstanbul, 1853.
- Uludağ, Süleyman, "Halvet", *DİA*, XV. Cilt, 1997, s. 386-387.